

Ks. Wojciech Danielski

XI SEMINARIUM NAUKOWE WYKŁADOWCÓW LITURGII W POLSCE, POZNAŃ 5—6 WRZEŚNIA 1973 R.

W Seminarium uczestniczyło 36 księży wykładowców i pisarzy-liturgistów, na zaproszonych 76. Seminarium odbywało się w gmachu Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Poznaniu na Ostrowiu Tumskim. Rozpoczęło się o godz. 15. Zagałę przewodniczący Sekcji Wykładowców Liturgiki, Ks. dr hab. Waław Schenk, przypominając zmarłych wykładowców, ś.p. Ks. prałata dr Edwarda Górskiego z Sandomierza, i O. dr Władysława Witkowskiego CSSR z Tuchowa, wykładowcę homiletyki na KUL: obecni odmówili modlitwę za Zmarłych. W imieniu Ks. Arcybiskupa i Seminarium powitał przybyłych Ks. Rektor Dr Ludwik Wciórka. Sesji popołudniowej przewodniczył Ks. Dr hab. Romuald Rak.

W czasie tej sesji pierwszy referat wygłosił Ks. dr Bolesław Kosecki z Pelplina na temat: *Wyznanie grzechów w praktyce sakramentalnej pokuty w Kościele na Zachodzie*. Następnie komunikat wygłosił Ks. dr hab. Waław Schenk na temat: *Rozgrzeszenie zbiorowe*. Wreszcie referat, stanowiący refleksję duszpasterza i znanego konferencjonisty i spowiednika, przedstawił Ks. prałat Aleksander Woźny z Poznania na temat: *Sakrament pokuty — bez ducha pokuty?*

Dyskusja, jaka nastąpiła po tych wypowiedziach, kontynuowana była od godz. 19.30, po Mszy św. koncelebrowanej pod przewodnictwem Ks. prał. Raka w kaplicy seminaryjnej, głos zabrało 9-ciu księży oraz sami referenci:

1. Akcent w pierwotnym Kościele na konieczność osoblistego stawienia się i przyznania się do winy, nawet, gdy jest publicznie znana — przesunął się w kierunku czynów pokutnych, wreszcie wyznania coraz bardziej szczegółowego i krępującego, zwłaszcza przy wymuszaniu spowiedzi u własnego proboszcza aż do groźby odmówienia pogrzebu chrześcijańskiego (ks. Schenk).
2. Wytworzone przywiązanie do kościelnego przykazania spowiedzi dorocznej do tego stopnia, że np. na Warmii w W. Poście przystępowali proteſtanci, kiedyś od Kościoła odłączeni siłą (ks. W. Nowak).
3. Problem, spowiedzi u laików, znanej na Wschodzie (mnich — człowiek Ducha Świętego), i zalecanej — poza sakramentem — przez św. Tomasza w wyniku przekonania, że odpuszczenia dostępuje się i przez żal, i przez władzę kluczy (ks. W. Nowak).
4. Rozróżnienie między *forum internum* a *forum externum* wprowadzone wówczas, gdy biskup nie chcąc wydać przestępcy sądowi świeckiemu, nakładał pokutę tajną (ks. Schenk).
5. Zmiana praktyki pokuty w związku z podkreślaniem godności Komunii św. i zmierzanie do czystości legalnej przez szczegółowe rachunki sumienia i spowiedź przed każdą Komunią św. (ks. Zb. Zalewski).
6. Początki kierownictwa duchowego w klasztorach stanowi opata benedyktyńskiego, przed którym należało się oskarżać także z uchybień przeciw ideałowi (ks. Wł. Sobczyk). *Metanoia* dotyczy nawet życia mistycznego — zdążania do pełni (ks. W. Świerzawski). Pouczanie o doskonałości w ramach liturgii sakramentu zaczęło się wówczas, gdy wychodziły z użycia księgi pokutne — w XI w. (ks. Sobczyk). W XV w. synody żądają pouczenia „penitentów niewykształconych”, np. katecheza w Agendzie Kromera do odczytania (ks. Nowak): dziś w niektórych okolicach wierni są przyzwyczajeni do tego, że spowiedź jest tylko dla odpuszczenia grzechów, nawet bronią się przed pouczeniem. Gdy kierownictwo duchowe wychodzi

poza liturgię sakramentu, nie przestaje być działaniem Chrystusa, choćby nieraz upodabniało się do psychoterapii.

7. Absolucja generalna jako darowanie nawet wysokiej kary za grzechy, powstała wraz z odpustami i pierwotnie dotyczyła tylko krzyżowców. Księgi pokutne głównie nakładały posty, później dopiero ich zamiarę stanowiły np. fundacje czy daniny; inną zaś formą jest pomoc bliźniemu. (ks. Sobczyk, ks. Schenk, ks. Nadolski).

8. Na wniosek Ks. Schenka próbowano ustalić listę tematów do dopełnienia tematyki Sakramentu Pokuty: Teologia Sakramentu Pokuty według św. Tomasza w jego komentarzach biblijnych (propoz. ks. Świerzawskiego), życie wewnętrzne w XII w., teologia kierownictwa duchowego. Wysłunęto propozycje tematów i nazwiska referentów oraz miejsca przyszłego Seminarium 4—5 IX 1974 r.

II dzień rozpoczął się Mszą św. koncelebrowaną o godz. 7.00 pod przewodnictwem Ks. dr. Wacława Świerzawskiego. Obradom trwającym od godz. 8.30 do 12.30 przewodniczył Ks. prob. Stanisław Hartlieb z Konarzewa k/Poznania.

Referat III wygłosił Ks. dr W. Świerzawski z Krakowa pt. *Dialektyczny dynamizm sakramentów Pokuty i Eucharystii*. Po nim IV referat Ks. dr Michała Tschuschkego z Poznania nosił tytuł: *Eklezjalny aspekt Sakramentu Pokuty*. Ostatni referat wygłosił Ks. dr Bolesław Margański z Tarnowa: *Nabożeństwa pokutne*.

Na wstępie do dyskusji wysłuchano komunikatu O. dr Franciszka Małaczyńskiego jako sekretarza Komisji Episkopatu Polski do spraw Liturgii — o stanie odnowy liturgicznej.

W Rzymie decyzje w sprawie obrzędów Sakramentu Pokuty podejmują dwie kongregacje o zachodzących na siebie kompetencjach: Kongregacja Kultu Bożego i Kongregacja Sakramentów. Do druku przygotowany jest tom II Pontyfikatu: o poświęceniach i błogosławieństwach. W Polsce wydrukowano już t. I i II Lekcjonarza, aktualnie w druku jest *Mażeństwo*, w 1974 ukończy się prace nad *Pogrzebem* i *Bierzmowaniem*. Trwają prace nad *Mszą* i *Liturgią Godzin*: gotowy jest liturgiczny przekład *Psalterza* (M. Skwarnicki) i czytania, problem stanowią hymny. Francja i Włochy mają brewiarze prowizoryczne. Włoski kompletny *Mszał* tłumaczony jest obiektywnie, ale swobodnie, nieco dalej od dosłowności — niemiecki prowizoryczny w zeszytach, Francja ma tworzyć zupełnie nowe kolekty dostosowane do 3-letniego cyklu niedzielnych czytań. We Francji bierze udział 400 tłumaczy, a zespół koordynacyjny liczy 40 osób, w tym 15 osób personelu biurowego. Modlitwy eucharystyczne, które w języku żywym szybciej powszednieją, będą przypuszczalnie liczniejsze, jednak nie będą ich mogły tworzyć Konferencje Biskupów. Ryt pogrzebu już ukazał się we Włoszech, Francji i Niemczech Zach.

Dyskusję zasadniczą wzbudziły referaty Ks. Świerzawskiego i Ks. Margańskiego: oprócz referentów zabrało głos 5-ciu księży.

1. Zwracano uwagę na przemiany poczucia winy i świadomości grzechu, w związku z tym postulowano, by moralisci pouczali, które winy należy wyznawać jako wyłączające chrześcijanina z Eucharystii (ks. Świerzawski), np. według Reguły św. Benedykta większych win nie wyznaje się opatowi, ale swojemu ojcu duchownemu (O. Małaczyński).

2. Gdy człowiek się nawraca, zaczyna się życie wewnętrzne — to usprawiedliwia kierownictwo nad nim. Na zdanie (ks. Dziwosz), że kierownictwo duchowe jako nauczanie, należy oddzielić od sakramentu — referent odpowiedział, że nawet we współczesnej formie „pastoralnej rozmowy” kierownictwo powinno być włączone w sakrament.

3. W sprawie nabożeństw pokutnych podniesiono kwestię, czy nabożeństwa faktycznie udzielają odpuszczenia grzechów powszednich — rozstrzygnięto pozytywnie wobec podtrzymywanej nauki, że spowiedzi wymagają tylko grzechy ciężkie (ks. Kosecki). Formuły deprekatywne dopiero od czasów św. Tomasza nie są uważane za sakramentalne.

4. Możliwość dostosowywania ich tekstów pozwala je odprawiać wobec konkretnych potrzeb środowiska i sytuacji uczestników (ks. Wł. Bomba).

5. Początkowo nabożeństwa pokutne będą u nas raczej stanowiły przygotowanie do sakramentu, jak przez wieki — w tym celu odprawiane — Gorzkie Żale czy Droga Krzyżowa (O. Małaczyński).

Obrady podsumował Ks. dr hab. Wacław Schenk wskazując, że rozważania nad Sakramentem Pokuty szły w 3 kierunkach: historycznym, teologicznym i praktycznym, lecz tradycyjnym. Tymczasem rzeczywistość w środowiskach miejskich brutalnie wskazuje na wielki kryzys sakramentu — i szukanie nowych dróg jest próbą opanowywania sytuacji. Jednak oglądanie się na historię pozwala weryfikować, czy mamy słuszność.

Dziękując za kompetentne i przygotowane referaty — oraz za gościnę Seminarium Poznańskiemu — na rok 1974 zapowiedział obrady w dalszym ciągu nad Sakramentem Pokuty.

Lublin

KS. WOJCIECH DANIELSKI

Ks. Wojciech Danielski

XII SEMINARIUM NAUKOWE WYKŁADOWCÓW LITURGIKI W POLSCE, KRAKÓW, 4—5 WRZEŚNIA 1974 R.

W Seminarium Wykładowców Liturgiki w Zakładach Teologicznych w Polsce, które odbyło się Seminarium Diecezji Częstochowskiej w Krakowie — wzięło udział 30 księży na zaproszonych 71.

O godz. 16 powitał zebranych Rektor gościnnego Seminarium, Ks. dr Miłosław Kołodziejczyk. Obrady zagał Ks. doc. Wacław Schenk, dziękując gospodarzom za umożliwienie obrad; zapowiedział wspólny druk materiałów o Pokucie z obrad w 1973 i 1974 r., i wezwał do przemyślenia tematyki seminarium w 1975 r. Wygłosił też wspomnienie o ś.p. Ks. Biskupie Andrzeju Wróncie, którego pogrzeb odbył się w tym dniu we Wrocławiu.

Przedwojenny wykładowca liturgii w Seminarium Arcybiskupim w Gnieźnie i Poznaniu, po wojnie administrator apostolski diecezji gdańskiej (i krótko chełmińskiej), potem wykładowca w Seminarium Tow. Chrystusowego, w końcu biskup pomocniczy i wykładowca w Seminarium we Wrocławiu, jako jeden z nielicznych posiadał przygotowanie na poziomie dorównującym liturgistom na Zachodzie. Miał za sobą studia filologii orientalnych, z czego korzystał w dyskusjach nad przekładami liturgicznymi, zasiadając w Komisji Liturgicznej Episkopatu; planował edycję *Akt Męczeństwa św. Perpetuy i Felicyty*. Brał udział w zagranicznych spotkaniach liturgistów (sprawozdania drukował w *Mysterium Christi*). Swoją zadziwiającą koncepcję teologii liturgii przedstawił w książce do dziś aktualnej i wartej nowego wydania: *Liturgia na ambonie*.

Przewodniczącymi sesji zostali: Ks. kan. dr St. Zdanowicz z Olsztyna i Ks. dr Józef Weissmann CM z Paradyża. Pierwszy referat, na temat: